

CENTRALA ETIKPRÖVNINGSNÄMNDEN

BESLUT
2005-03-31

Dnr Ö 14-2005

SÖKANDE FORSKNINGSHUVUDMAN

Handelshögskolan BBS
Högskolan i Kalmar
391 82 Kalmar

SAKEN

Prövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen)

Handelshögskolan BBS, Högskolan i Kalmar, har hos Regionala etikprövningsnämnden i Linköping ansökt om etikprövning för ett forskningsprojekt med titeln "Föredras Lasse och Anna framför Mohammed och Fatima? Etnisk diskriminering på den svenska marknaden".

Regionala etikprövningsnämnden i Linköping har i beslut den 22 februari 2005, dnr 12/05, överlämnat ärendet till Centrala etikprövningsnämnden, se bilaga.

Studien gäller en undersökning till belysning av frågan i vad mån arbetssökande utsätts för etnisk diskriminering. Man avser använda en välkänd experimentell metod som innebär att forskaren skickar in fiktiva ansökningar till faktiskt utannonserade lediga arbeten för personer där namnen på ansökningarna speglar etnisk bakgrund. Forskningspersoner/arbetsgivare väljs utifrån annonser om lediga arbeten på flera orter, Stockholm, Göteborg och Malmöområdet. De svar som de fiktiva arbetssökande erhåller från arbetsgivare utgör forskningsdata. Observationsenheterna kommer att vara avkodade/anonymiserade vid databehandling och resultatpresentationer. Forskningsmetoden anses ge en betydligt mer valid kunskap än om intervjuer med arbetsgivare eller arbetssökande skulle användas.

Regionala etikprövningsnämnden i Linköping har överlämnat ärendet. Nämnden anser att forskningsprojektet inte omfattas av etikprövningslagen men har noterat att sökanden önskar ett rådgivande yttrande. Nämnden har betecknat syftet med projektet som angeläget, men majoriteten av nämndens ledamöter anser att den ifrågavarande forskningsmetoden strider mot god forskningsetik och kan äventyra förtroendet för forskningen. Man anför dessutom att den är juridiskt betänkelig då den valda metoden kan innebära att forskarna eventuellt gör sig skyldiga till brottsprovokation.

Centrala etikprövningsnämnden tar först till bedömning upp frågan om forskningsprojektet omfattas av etikprövningslagen. Eftersom forskningspersonerna – dvs. i detta fall företrädarna för arbetsgivarna – försätts i en delvis fiktiv beslutssituation skulle det kunna hävdas att forskningen utförs enligt en metod som syftar till att påverka forskningspersonen psykiskt, vilket i så fall skulle innebära att forskningen faller under 4 § 2 punkten etikprövningslagen. Emellertid får av lagens förarbeten anses framgå att avsikten inte har varit att det nyss angivna uttryckssättet skall ges en så vidsträckt tolkning utan att man åsyftat forskning som sker med sådana metoder som kan medföra en förhöjd risk för psykisk skada, t.ex. viss läkemedelsforskning och forskning inom klinisk psykologi som sker med syfte att finna

behandlingsmetoder (prop. 2002/03:50 s. 107 och 194). På den nu angivna grunden faller alltså projektet inte inom etikprövningslagens tillämpningsområde.

En annan grund för att betrakta etikprövningslagen som tillämplig skulle kunna vara att projektet anses innefatta behandling av sådana personuppgifter som avses i 3 § etikprövningslagen. Det anges visserligen i ansökningshandlingarna att observationsenheterna kommer att vara avkodade och anonymiserade vid databehandling och resultatpresentationer, men det framgår inte tydligt om kodnyckel kommer att finnas tillgänglig i databasen. Emellertid kan uppgifter om arbetsgivare som eventuellt skulle vara benägna att diskriminera arbetssökande på etnisk eller liknande grund inte hänföras till sådana personuppgifter som avses i 3 § etikprövningslagen. Därvid är att märka att diskriminering av arbetssökande på etnisk eller liknande grund inte är straffbelagt och att det i detta fall dessutom skulle bli fråga om endast en fiktiv diskriminering.

Inte heller i övrigt finns det någon grund för att betrakta forskningsprojektet som omfattat av etikprövningslagen. Frågan hur ett rådgivande yttrande skall formuleras kan Centrala etikprövningsnämnden inte behandla eftersom den saknar behörighet att avge sådana yttranden. Nämnden vill emellertid påpeka att den regionala etikprövningsnämnden, om den skulle finna att forskningen ger upphov till etiska frågor av ny och principiell karaktär, har möjlighet att enligt 28 § etikprövningslagen inhämta yttrande från Vetenskapsrådet.

Centrala etikprövningsnämnden förklarar att forskningsprojektet inte omfattas av etikprövningslagen. Ärendet visas åter till Regionala etikprövningsnämnden i Linköping för ställningstagande till frågan om rådgivande yttrande.

Centrala etikprövningsnämndens beslut får enligt 37 § etikprövningslagen inte överklagas.

Detta beslut har fattats av Johan Munck, Pehr Olov Pehrson, Charlotte Signahl, Gisela Dahlquist, Sighild Westman-Naeser, Bo Petersson och Ulrik Ringborg efter föredragning av Gisela Dahlquist. Vid den slutliga handläggningen har dessutom närvarit Anitha Bondestam, Peter Höglund och Eva Tiensuu Janson samt kanslichefen Eva Grönlund.

På Centrala etikprövningsnämndens vägnar

Johan Munck

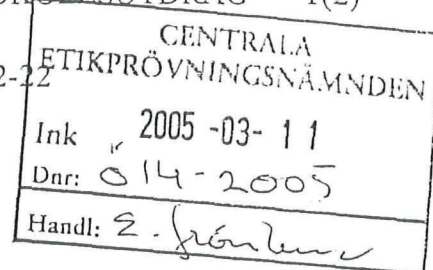

Regionala etikprövningsnämnden
i Linköping

Avdelningen för prövning av övrig
(annan än medicinsk) forskning

PROTOKOLLSUTDRAG 1(2)

2005-02-22

Närvarande: Ledamöter
M Ekman
G Colnerud
G Collste
H Jenner
M Clark Nelson
L Agevall
H Andersson
I Grandin
H Rydström

lagman, ordförande
professor, vetenskaplig sekr
professor
professor, ej punkt 4
professor
fil dr, ej punkt 4
professor
docent
docent

Ledamöter som företräder allmänna intressen:

A Henriksson landstingsråd, punkt 2-6
G Johansson undersköterska, punkt 2-6
S Järnefjord kommunalråd
Å Svensson kommunalråd
N-G Wenhov pastor

Övriga: M Birgeron adm sekr
A Alexandersson adm sekr

PUNKT	ÄRENDE	BESLUT, ÅTGÄRD
-------	--------	----------------

2. Ansökan från Högskolan i Kalmar

Forskare: Handelshögskolan BBS, Högskolan i Kalmar. "Föredras Lasse och Anna framför Mohammed och Fatima? Etnisk diskriminering på den svenska marknaden".

Föredragande: Gunnel Colnerud

Dnr: 12/05

Forskningsprojektet omfattas inte av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Nämndens ställningstagande är därför att betrakta som ett rådgivande yttrande.

Etikprövningsnämnden beslutar att, på begäran av Anders Henriksson, Ingemar Grandin och Gunilla Johansson och med stöd av 29 § lagen om etikprövning av forskning som avser människor, överlämna ärendet till Centrala etikprövningsnämnden.

Nämnden anser att projektets syfte är angeläget. Emellertid anser majoriteten av nämndens ledamöter att den ifrågavarande

*Regionala etikprövningsnämnden
i Linköping*

Avdelningen för prövning av övrig
(annan än medicinsk) forskning

PROTOKOLLSUTDRAG 2(2)

2005-02-22

forskningsmetoden strider mot god forskningsetik och är juridiskt betänklig. Forskningsmetoden kan framstå som bedräglig och därmed äventyra förtroendet för forskningen. Den valda metoden kan även innebära att forskarna gör sig skyldiga till brott.

Vid protokollet

Justeras:

Margaretha Birgersson
Adm sekreterare

Gunnel Colnerud
Vetenskaplig sekr

Magnus Ekman
Ordförande

Utdragsbestyrkan:

Anna Alexandersson
adm. sekr.

VETENSKAPSRÅDET
SWEDISH RESEARCH COUNCIL

Regionala etikprövningsnämnden i Linköping
2005 -10- 31
Dnr: 12-05

2005 10 28 Dnr VR 312-2005-7610

Regionala etikprövningsnämnden
i Linköping

**Yttrande i principiell fråga på begäran av Regionala
etikprövningsnämnden i Linköping**

Regionala etikprövningsnämnden i Linköping har överlämnat en ansökan – Dan-Olof Roth: "Föredras Lasse och Anna framför Mohammed och Fatima? Etnisk diskriminering på den svenska marknaden" (etikprövningsnämndens dnr 12/5) – till Vetenskapsrådet för yttrande enligt 28 § etikprövningslagen. Ärendet har behandlats i Vetenskapsrådets etikkommitté som härmed på rådets vägnar överlämnar yttrande. Yttrandet framgår av bifogat protokollsutdrag.

Enligt uppdrag

Björn Thomasson

POSTADRESS/POSTAL ADDRESS

MAIL
SE-103 78 Stockholm
Sweden

HEMSIDA-HOME PAGE
Regeringsgatan 56
Stockholm

BESÖKSADRESS/VISITING ADDRESS

+46 (0)8546 44 000
FAX:
+46 (0)8546 44 180

vetenskapsradet@vr.se <http://www.vr.se>
ORGANISATIONSNR.
202100-5208

PHONE:

E-POST/E-

Utdrag ur protokoll för Vetenskapsrådets etikkommitté

Protokoll 2005:3 2005 09 09

Närvarande

Göran Hermerén	ordförande	
Eva-Lena Dahl	ledamot	
Stina Gestrelus	ledamot	t o m 12 §
Peter Höglund	ledamot	
Sven-Olof Johansson	ledamot	
Olof Kleberg	ledamot	
Kjerstin Nordborg	ledamot	
Bo Petersson	ledamot	f r o m 5 §
Helena Röcklinsberg	ledamot	t o m 10 §
Björn Thomasson	sekreterare	
Marlene Truedsson	Vetenskapsrådets kansli, Informationsavd	t o m 9 §

Frånvarande ledamöter

Johan Ancker	ledamot
Lil Träskman Bendz	ledamot
Eva Olsson	ledamot
Nina Rehnqvist	ledamot
Elisabeth Rynell	ledamot

10 § b) Yttrande över fråga från den regionala etikprövningsnämnden i Linköping

Vid föregående sammanträde togs ett ärende upp där Regionala etikprövningsnämnden i Linköping hade överlämnat en ansökan till Vetenskapsrådet för yttrande enligt 28 § etikprövningslagen (se protokoll 2005:2 2005-05-27 13 §). Bl a eftersom underlag för ärendet inte hade kunnat sändas ut på förhand, bordlades det till detta sammanträde.

Kommittén menade att projekt av denna karaktär, som blir föremål för ett rådgivande yttrande, bör avstyrkas. Genom att projektet genomförs utan informerat samtycke innebär det en klar kränkning av de personer som är föremål för undersökning. Genom projektets i övrigt bristfälliga karaktär kan denna skada inte vägas upp av några vinster. Som princip kan antas att ett projekt av denna art kan godtas (efter ett vägningsresonemang) endast om det håller en god vetenskaplig kvalitet och det samtidigt inte finns alternativa vägar att nå syftet. Kommittén bedömde att ingetdera av dessa villkor är uppfyllt i detta fall.

*Regionala etikprövningsnämnden
i Linköping*

Avdelningen för prövning av övrig
(annan än medicinsk) forskning

PROTOKOLLSUTDRAG 1(2)

2005-12-13

Närvarande: Ledamöter

M Ekman, lagman, ordförande, deltar vid p 2
C Lindgren, kammarrättsråd, v. ordförande, deltar ej vid p 2
A-C Cederborg, docent
G Collste, professor
G Colnerud, professor, vetenskaplig sekr
B E Eriksson, professor
H Jenner, professor
M Clark Nelson, professor
I Moqvist-Lundberg, lektor, deltar ej vid p 7 och 8
H Sjögren, professor
P Révay, professor, deltar ej vid p 7 och 8
H Rydström, docent

Ledamöter som företräder allmänna intressen

G Johansson, undersköterska
A Henriksson, landstingsråd
Å Svensson, kommunalråd

Övriga:

D-O Roth
M Birgersson, adm sekr

PUNKT	ÄRENDE	BESLUT, ÅTGÄRD
-------	--------	----------------

2. Yttrande från Vetenskapsrådet

Forskare: , Hälsohögskolan i Kalmar. "Föredras Lasse och Anna framför Mohammed och Fatima? Etnisk diskriminering på den svenska arbetsmarknaden"
Dan-Olof Roth kommer att medverka vid denna punkt.

Föredragande: Gunnel Colnerud

Dnr: 12/05

Forskningsprojektet omfattas inte av lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Nämndens ställningstagande är därför att betrakta som ett rådgivande yttrande.

Nämnden beslöt avslå ansökan. Ansökan avslås då det åsidosätter principen om informerat samtycke. Ett sådant åsidosättande skulle allvarligt skada förtroendet för forskning.

Adress:
Regionala etikprövningsnämnden i Linköping
Hälsouniversitetets kansli
Linköpings universitet
581 83 LINKÖPING

Kontaktpersoner: Telefon:

Adm sekr Anna Alexandersson 013 - 22 70 30
E-mail: anna.alexandersson@linkoping.epn.se
Adm sekr Margaretha Birgersson 013 - 22 16 75
E-mail: margaretha.birgersson@linkoping.epn.se

*Regionala etikprövningsnämnden
i Linköping*

Avdelningen för prövning av övrig
(annan än medicinsk) forskning

PROTOKOLLSUTDRAG 2(2)

2005-12-13

Margaretha Birgersson
adm sekreterare

Gunnel Colnerud
vetenskaplig sekr

Claes Lindgren
vice ordförande

Magnus Ekman
ordförande

Utdragsbestyrkan:

Margaretha Birgersson

Adress:
Regionala etikprövningsnämnden i Linköping
Hälsouniversitetets kansli
Linköpings universitet
581 83 LINKÖPING

Kontaktpersoner:

Adm sekr Anna Alexandersson 013 - 22 70 30
E-mail: anna.alexandersson@linkoping.epn.se
Adm sekr Margaretha Birgersson 013 - 22 16 75
E-mail: margaretha.birgersson@linkoping.epn.se

Telefon:

exp 051220